

Το Κόμμα (,) είναι το πιο συχνό σημείο στίξης. Παραθέτουμε στη συνέχεια τους βασικούς κανόνες για τη χρήση του. Για τους κανόνες αυτούς θα πρέπει να θυμόμαστε ότι έχουν -σχεδόν όλοι- πολυπληθείς εξαιρέσεις και επομένως κανένας δεν ισχύει απόλυτα. Πολλά εξαρτώνται και από το ύφος του κειμένου καθώς και από το προσωπικό στυλ του συντάκτη.

Πότε δεν χρησιμοποιείται κόμμα:

- Βασικός κανόνας: Το **ρήμα δεν χωρίζεται ποτέ** με κόμμα από το υποκείμενο ούτε το αντικείμενο ή το κατηγορούμενο από το ρήμα.
- Δεν χωρίζονται με κόμμα λέξεις ή προτάσεις που συνδέονται με τους συμπλεκτικούς συνδέσμους **και, ούτε, μήτε**, με τους διαχωριστικούς **ή** και **είτε**, με το αντιθετικό επίρρημα **παρά** και με τον συγκριτικό σύνδεσμο **παρά**.
Εξαιρέσεις: Ειδικά για το «και» (αλλά και για τους υπόλοιπους συνδέσμους αυτής της κατηγορίας) υπάρχουν αρκετές εξαιρέσεις. Έτσι χρησιμοποιείται κόμμα πριν από το **και** όταν:
 - ενώνει νοήματα κατά διαφορετικό τρόπο.
π.χ. «κάνεις πάντα λάθη, και αυτό για πολλούς λόγους», «πηγαίνετε, και θα 'ρθω αργότερα»
 - μεσολαβεί παρενθετική πρόταση ή παράθεση ή επεξήγηση που προσδιορίζει κάποιον άλλο όρο της ίδιας πρότασης.
 -
- Δεν χωρίζονται με κόμμα οι **ειδικές, βουλευτικές, ενδοιαστικές** και οι **πλάγιες ερωτηματικές** προτάσεις που αποτελούν **αντικείμενο** του ρήματος.
Παραδείγματα: «ομολόγησε ότι είναι ένοχος», «είναι βέβαιο ότι θα πετύχει», «είναι αμφίβολο αν θα έρθει», «φοβάμαι μήπως βρέξει».
- Γενικά, δεν χωρίζονται με κόμμα οι **δευτερεύουσες αναφορικές** προτάσεις.
π.χ: «Ό,τι είπε ήταν αληθινό», «Οι ευκαιρίες που χάσαμε ήταν πολλές», «Το βιβλίο που τον καθιέρωσε ήταν η *Ελπίδα*».
 - Η πολύ σημαντική εξαίρεση σ' αυτό τον κανόνα είναι όταν η αναφορική πρόταση είναι παρενθετική, επεξηγηματική ή προσθετική στο νόημα ενός όρου της πρότασης. Τότε, χρησιμοποιείται κόμμα.
- Δεν χρειάζεται κόμμα, κατά κανόνα, στις **μετοχικές** προτάσεις.
π.χ. «Μπαίνοντας στο σπίτι τρόμαξα από την ακαταστασία»
 - Κατ' εξαίρεση χρησιμοποιείται κόμμα όταν η μετοχική πρόταση επεξηγεί ή όταν είναι πολύ μεγάλη.
π.χ. «Έτσι πέρασε τον καιρό του, κυνηγώντας χίμαιρες.»

Πότε επιβάλλεται η χρήση κόμματος

- Με το κόμμα χωρίζουμε πρωτίστως **λέξεις ασύνδετες** που ανήκουν στο ίδιο μέρος του λόγου.
π.χ. «Μας πρόσφερε ψωμί, σύκα, κρασί»
- Χρειάζεται πάντα κόμμα στην **κλητική προσφώνηση**:
«Άνοιξε, μάνα μου γλυκιά, την άφθαρτη αγκαλιά σου»
- Χρησιμοποιούμε κόμμα για να χωρίσουμε όμοιες **προτάσεις ασύνδετες**
π.χ. «Βγήκαμε από το σχολείο, πήραμε το δρόμο και σε λίγο φτάσαμε στην πλατεία.»
- Με κόμμα χωρίζονται οι δευτερεύουσες προτάσεις που είναι πριν από τις κύριες (οι κύριες πριν από τις δευτερεύουσες, είναι μια άλλη ιστορία):
π.χ. «Αν θέλεις, έλα», «Σαν τον φοβάσαι τον γκρεμό, έλ' απ' το μονοπάτι.»
- Χρησιμοποιούμε κόμμα μετά από **βεβαιωτικό ή αρνητικό μόριο, επίρρημα** ή επιρρηματική έκφραση στην **αρχή περιόδου**:
π.χ. «Όχι, μη λες τίποτα», «Ναι, θα το έχω υπόψη μου», «Αντίθετα, ήμουν πολύ χαρούμενος», «Παρ' όλα αυτά, τίποτε δεν χάθηκε ακόμη»
- Στην αντιθετική σύνδεση των προτάσεων χρησιμοποιούμε συνήθως κόμμα. Δηλαδή πριν από λέξεις όπως **αλλά, ωστόσο, ενώ, παρόλο, μόνο που, μα** κ.λπ.
π.χ. «Ήθελα να σπουδάσω, αλλά δεν είχα λεφτά.»
- Οι **παρενθετικές** και οι επεξηγηματικές προτάσεις (όταν δεν χωρίζονται με παρενθέσεις ή παύλες) κλείνονται πάντα ανάμεσα σε δύο κόμματα. Αυτό ισχύει και όταν η παρενθετική ή επεξηγηματική πρόταση είναι αναφορική, πλάγια ερώτηση, ειδική, ενδοιαστική.
- Οι **αιτιολογικές, οι χρονικές, οι υποθετικές, οι συμπερασματικές, οι εναντιωματικές, οι τελικές** προτάσεις (που δηλώνουν σκοπό) χωρίζονται κατά κανόνα με κόμμα.
Σε μια άλλη διατύπωση αυτού του κανόνα, χρησιμοποιούμε κόμμα για να χωρίσουμε προτάσεις που αρχίζουν με λέξεις όπως: **όταν, αφού, ώστε, αν, ενώ, επειδή, μολονότι, για να, χωρίς να**.
Εξαίρεση: δεν εφαρμόζεται ο κανόνας όταν η πρόταση είναι πολύ σύντομη (π.χ. «δεν ήρθα επειδή έβρεξε»).

Σχόλια για τη χρήση του κόμματος

Σε πολλά κείμενα παρατηρείται το φαινόμενο της αλόγιστης χρήσης του κόμματος εκεί όπου δεν χρειάζεται, ενώ μάταια το αναζητά κανείς εκεί όπου είναι αναγκαίο.

Η κατάχρηση του κόμματος είναι δυστυχώς πολύ συνηθισμένη, με αποτέλεσμα τον κατακερματισμό του νοήματος.

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, δεν είναι δυνατό να υπάρξουν απόλυτοι κανόνες για τη χρήση του κόμματος.

Δύο απλοί εμπειρικοί (και καθόλου υποχρεωτικοί) κανόνες:

- Χρησιμοποιείτε το κόμμα με φειδώ. Καλύτερα να παραλείπεται, όταν βγαίνει νόημα και χωρίς αυτό.
- Εκτός από την περίπτωση που η πρόταση έχει πολλές ασύνδετες λέξεις, να διστάζετε πολύ πριν χρησιμοποιήσετε περισσότερο από δύο κόμματα στην ίδια πρόταση.
- Τέλος, ένα έξοχο παράδειγμα για τη χρήση του κόμματος: ο αριστουργηματικός Δελφικός χρησμός «*ήξεις αφήξεις ου εν πολέμω θνήξεις*» όπου η απουσία κόμματος τον καθιστά άκρως διφορούμενο, ενώ η τοποθέτησή του πριν ή μετά το «ου» δεν διαφοροποιεί απλά το νόημα, αλλά το ανατρέπει τελείως.
-